

Openingstoespraak bij de fototentoonstelling ‘Zoek de godin in jezelf. Drifting Dèja Vue’ van fotografe Gisèle Lubsen op zaterdag 9 maart 2013 in Castrum Peregrini aan de Herengracht te Amsterdam door Dr. Annine van der Meer.

Het is mij een groot genoegen het woord tot u te mogen richten namens de **stichting FemArt Museum**, een museum zonder muren of een nomadisch museum dat zich o.a. ten doel stelt kwaliteitskunst van, door en over vrouwen onder de aandacht te brengen van het grote publiek: en een van die kwaliteitsvrouwen is hier aan het werk geweest en haar werk wordt hier tentoongesteld: Gisèle Aphroditi Lubsen.

In mijn toespraak ga ik in op de drie reeds geopende tentoonstellingen -deze tentoonstelling is de vierde op rij- en ga ik in op het concept godin in relatie tot het werk van Gisèle.

FemArtMuseum. Naast deze vierde tentoonstelling zijn er op initiatief van FemArt Museum onder de bezielende leiding van voorzitter Agaath Witteman in het kader van wereldvrouwendag nog drie tentoonstellingen geopend.

‘Divine Surprise’. Als eerste is daar gister op wereldvrouwendag 8 maart 2013: **‘Divine Surprise: het vrouwelijke in God’** in het Bijbels Museum. Bij de opening in aan de Herengracht hier schuin tegenover kwam de moeder van Gisèle in actie, de archeologe Stella Lubsen-Admiraal, gespecialiseerd in Cypriotische kunst en kenner van het grote verhaal van Aphrodite op Cyprus. Zij is een jaargenote van de voorzitter van de stichting FemArtMuseum, Agaath Witteman.

Women for all Seasons. Als tweede tentoonstelling is daar **‘Women for all Seasons. Het beeld van de vrouw in de oudheid’** in het Allard Pierson Museum, ook gister in het Bijbels Museum geopend. Conservator Gerarda Jurriaans-Helle, schreef een catalogus en ook zij is een jaargenote van Stella en Agaath.

Het zijn dus deze drie vroedvrouwen of vroede vrouwen die aan de basis staan van deze explosie van tentoonstellingen, waarvan Gisèle Lubsen’s fototentoonstelling dus de vierde op rij is.

Castrum Peregrini. Voor ik inga op de op initiatief van het FemArtMuseum ontwikkelde derde tentoonstelling van moderne vrouwelijke kunstenaars **Female Power** en deze vierde van de jonge fotografe Gisèle Lubsen, wil ik iets zeggen over het huis waar wij hier te gast zijn: **‘Castrum Peregrini’**. Deze Latijnse naam betekent ‘burcht van de pelgrims’; dit was de schuilnaam voor het huis in de Tweede Wereldoorlog in verzetskringen; het was een haven voor verschoppelingen, pelgrims op de lange en zware pelgrimstocht der mensheid. Want in deze burcht van vijf of zes verdiepingen werden in een ruimte tussen een van de verdiepingen vijf joodse scholieren verborgen. Dat was het initiatief van de inmiddels honderdjarige Gisèle d’Ailly van Waterschoot van der Gracht; die hier nog altijd woont. In dit huis is ook de stichting gehuisvest bij wie wij vandaag te gast zijn.

Over de band tussen de grote en de kleine Gisèle. Gisèle Lubsen is voor de intimi van de familie Lubsen 'de kleine Gisèle'. Zij is vernoemd naar 'de grote Gisèle', de oorspronkelijke bewoonster van dit huis, die klein en frêle is van gestalte maar groot van geest. Zij is een van de grote vrouwelijke kunstenaars die nog altijd op een van die verdiepingen boven ons hoofd een groot atelier heeft. Zij was de eerste die op Paros in de oude Cycladische kunst geïnteresseerd raakte. Na de dood van haar man oud-burgemeester van Amsterdam Arnold d'Ailly nam zij de jonge Stella Admiraal mee naar haar atelier op Paros. Vandaar dat Stella, haar man Koos en dochter 'kleine Gisèle' nu daar al lang een tweede huis bewonen en Gisèle daarom van kindsbeen af aan vloeiend Grieks spreekt en is ingewijd in godingeheimen.

Terugkomend op Castrum Peregrini. Hier zal van 2 tot 14 april de voorstelling *Oresteia* opgevoerd worden, een theatrale krachtmeting tussen wraakgodinnen, die opkomen voor de oude matriarchale en egalitaire orde en de nieuwe goden van de patriarchale orde die het vrouwelijke zal buitensluiten en onderdrukken, met als hoofd vertenwoordiger oppergod Zeus. De plot van het stuk is: wie is de echte ouder van het kind: de moeder (oude orde) of de vader (nieuwe orde). Vele filosofen braken zich daar zogenaamd het hoofd over maar redeneerden wel naar het antwoord toe: de vader. En daarna raakt het moederschap zwaar in diskrediet. Het wordt in de vijfde eeuw v. Chr. in Griekenland zelfs ontkend. In een toneelstuk uit 458 v. Chr. kun je lezen dat *de moeder, geen moeder maar slechts een verpleegster van het embryo is. De man die de vrouw 'beklimt' is degenen die in feite baart.* Ik schreef over deze schokkende patriarchalisering en degeneratie van de klassiek- Griekse filosofie- en cultuur eerder over in mijn boek *Van Venus tot Madonna* (p. 351).

Female Power. Verder met de derde tentoonstelling, geopend op 2 maart, zaterdag precies een week geleden, in het Museum voor Moderne kunst te Arnhem. De volledige naam van de tentoonstelling luidt: ***Female Power. Matriarchaat, spiritualiteit en utopie.*** Kunst van vrouwelijke kunstenaars uit de jaren 60 en 70 zoals Nicki de Saint Phalle maar ook van eigentijdse vrouwelijke kunstenaars geboren in de 70er en 80er jaren van Mathilde Ter Heyne geboren in Heerlen.

De 21^e eeuwers. De dertigers en veertigers van nu zijn aan zet en in deze nieuw opkomende generatie van jonge kunstenaars past Gisele Lubsen. De jonge kunstenaars van de nieuwe generatie grijpen onbevangen terug op het verleden. Ze zijn geïnteresseerd in matriarchaten of te wel egalitaire culturen, reizen er heen, maken films die zij op CD verspreiden en schrijven boeken en boekjes. Ze bestuderen de nana's of clanmoeders en godinnen. Neem nu Nicki de Saint Phalle die schreef over 'le pouvoir aux nana's'; Nicki, die de oude clanmoeders echt goed bestudeerd had en hun op ludieke, speelse, volle en vooral vrolijke wijze, buiteland over elkaar, terugbracht in ons bewustzijn. De vrouwelijke kunstenaars van de nieuwe generatie, actief in de 21^e eeuw, de 21^e eeuwers, zijn geïnteresseerd in spiritualiteit en sjamanisme, zo toont de tentoonstelling in Arnhem ons. Ze doen vrijelijk en onbevangen en zowel rationeel-kritisch als gevoelsmatig-intuïtief een greep uit wat hen in een vrouwelijke wereldgeschiedenis en in de mystieke tradities van vrouwvrijandige wereldreligies aanspreekt. Ze hebben kritiek op het patriarchaat, ze willen

ontregelen, ze willen met hun werk het bestaande wereldbeeld kantelen. Het zijn activisten, ze willen een nieuwe wereld, geen droomwereld of utopie maar een concrete nieuwe wereld. Vandaar de subnaam van de tentoonstelling *'matriarchaat, spiritualiteit en utopie'*.

Terug naar de 60er en 70er jaren. Het is opvallend dat deze 21^e eeuwers een richting opgaan die al ingeslagen was in de 60er en 70 er jaren. Weg met de mythe van de gelukkige jonge moeder, weg met het geidealiseerde beeld van de jonge maagdelijke en naïve en onschuldige en vrouw; weg met het beeld van de verhekste en gedemoniseerde oudere vrouw; weg met de klassieke maar vooral valse vrouwbeelden die in 5000 jaar patriarchaat gegroeid waren...

Het postmodernisme in verzet in de 80er jaren. In de 80er jaren werd deze richting echter zwaar verguisd –ook binnen het feminisme- als zijnde escapistisch, anti-intellectualistisch, romantisch en zweverig... Het was de postmoderne nuchterheid en het postmoderne cynisme welke vanaf de 60er jaren maar met name in de 80er jaren aan universiteiten en hogescholen hoogtij vierden. Men ging en gaat nog steeds uit van het materialisme. Het postmoderne wereldbeeld is materialistisch in de filosofische zin dat het slechts bestaat uit een eendimensionale stoffelijke laag en dat alles in het leven zou draaien om materie. Dit had desastreuze gevolgen voor het collectieve bewustzijn omdat men contact verloor met de concepten van ziel en geest, met de bezieling van werk en privé, contact met het leven zelf.

Het 'postmoderne' feminisme. Wat betreft het feminisme: het kleurde zich naar de postmoderne nuchterheid: men nam afstand van de godinbeweging, de vrouw was meer dan een oermoeder met volle borsten en een dikke buik, een wandelende baarmoeder of een moederkloek gedoemd tot het voortbrengen van grote gezinnen en door het leven te gaan als de ideale en vooral vlijtige huisvrouw. Het feminisme splitste zich dus in de godinbeweging en de nuchtere postmoderne stroming die niet wilde romanceren, materialistisch dacht en langzamerhand zelfs opgenomen leek in het mainstream patriarchale mainstream denken. Om mee te kunnen doen moet je je voor een deel aanpassen....

Van oermoeder tot godin. Maar daar is dan het baanbrekende werk van de Zwitserse Prof. Dr. Othmar Keel en een van zijn beroemde leerlingen Prof. dr. Silvia Schoer. De Duitstalige Keel is de grondlegger van de collectie *'Gott Weiblich'*, in Nederland *'Divine Surprise'* genoemd, zoals nu te zien in het Bijbels Museum hier schuin tegenover. Keel en Schroer maken in hun catalogus *'Eva-Mutter alles Lebendigen'* duidelijk, dat er een historische ontwikkeling is van rondborstige en rubensachtige naakte clanmoeder naar godin. Archeologisch onderzoek maakt duidelijk dat er in de eerste landbouwnederzettingen volle clanmoeders, nana's, zijn vereerd die door latere generaties zo vereerd zijn dat zij vergoddelijkt werden. Zo is het met Aphrodite op Cyprus gegaan, aan wie Gisèle haar tweede naam Aphroditi te danken heeft: van oermoeder of clanmoeder ontwikkelde zij zich tot godin die priesteressen kreeg en smekelingen. Het was dus zo op Cyprus, Kreta, het was zo in Israël en het is nog steeds zo in India. Uit clanmoeders, die fysiek geleefd hebben en

voor wier ziel een klein beeldje als zielenhuis werd gevormd, ontwikkelen zich godinnen. Zo ver uiteen liggen de begrippen oermoeder en godin dus niet wanneer je eenmaal de historische lijn gaat zien.

De 21^e eeuwers. Maar daar zijn dan die 21^e eeuwers die nu gewapend met informatie over egalitaire samenlevingen in balans, met hun interesse in het sjamanisme, in spiritualiteit en esoterie, gevoel hebben voor de sacraliteit en de uniciteit van het leven. Zij schudden ons, in cynisme en materialisme ondergedompelden en ingedommelden, wakker. Zij openen onze ogen voor een periode uit de vrouwelijke wereldgeschiedenis waarin het vrouwelijke als sacraal en heilig ervaren wordt en gerespecteerd wordt omdat zij zich hierdoor laten inspireren.

De vierde tentoonstelling. Het is in deze nieuwe 21e eeuwse stroming van **Female Power** dat ik het werk van Gisèle Lubsen in de tentoonstelling **Zoek de godin in jezelf. Drifting Déjà Vue** zou willen plaatsen. Gisèle is een Nederlands fotografe, haar werk is inmiddels gepresenteerd in Griekenland, Zwitserland, Frankrijk, de Verenigde Staten en nu ook voor het eerst in Nederland en wel in deze tentoonstelling **'Zoek de Godin in jezelf Drifting Déjà Vu'** hier in Castrum Peregrini in Amsterdam.

Spierballen en female power. Voor onderwaterfotografie moet je een loodzware fotocamera dragen, die buiten het water 40 kg weegt, en daarvoor moet je spierballen hebben... Ook moet je een eindeloos geduld hebben, discipline opbrengen en steeds maar weer onderduiken, onder water duiken zonder zuurstofflessen, in een wereld waar je niet kunt adem halen. Je moet dus letterlijk over een lange adem beschikken en ook moet je modellen inspireren dit er ook voor over te hebben. Je moet het moment weten te benutten en dat voor de eeuwigheid vastleggen.

Daarnaast zijn er soms hele felle en andere kleurschakeringen onder water. De kleuren van Gisèle zijn niet gefotoshopt. De portretten die Gisèle in de wereld onderwater maakt zijn surrealistisch. Het oude en nieuwe gevat in het kostbare moment. Zo legt Gisèle archetypes gestold in oude mythen opnieuw vast en verklankt zij ze in kleur en vorm.

Gisèle, ik feliciteer je met deze primeur in Nederland. Ik ben blij voor jou en je ouders, voor de grote Gisèle, hier boven in het huis, voor alle aanwezigen dat wij wereldvrouwendag 2013 samen mogen vieren. Hierbij open ik de tentoonstelling en vraag alle aanwezigen de tentoonstelling vreugdevol in te zingen met een 'lang zullen de godinnen en oermoeders voortleven...'

Dr. Annine van der Meer, namens de stichting FemArtMuseum